

Caminin son cemaat yeriyile türbenin arasına sıkışmış olan minarenin kapısı kuzeye açılır. Kaide ile pabuç kısımları yapı kitlesinin içinde kalmıştır. Silindirik biçiminde, tuğla örgülü ve sıvalı bir gövdenin aynı özelliklere sahip bir peteğin ve tuğla dişlerle dolgulanmış basit şerefelin gözlemlendiği minare kurşun kaplı, koni biçiminde bir külâhla son bulur.

Tekke. Geyikli Baba Tekkesi'nin camii-tevhidhâne dışındaki bütün bölümleri (derviş hücreleri, selâmlık, mutfak vb.) tamamen ortadan kalkmış olup bunların konumları ve mimari özellikleri bilinmemektedir. Ancak cami-türbe kitlesinin güneyinde vaktiyle hazîre bulunduğuna göre bu bölümlerin cami ile türbenin kuzeyindeki avlunun çevresinde yer aldıkları ve ahşap, moloz taş, kerpiç gibi nisbeten kısa ömürlü malzemelerle inşa edilmiş mütevazî yapılar oldukları tahmin edilebilir. Bu yönde yer alan ve Geyikli Baba tarafından dikildiği rivayet edilen çevresi 12 m. uzunluğundaki devâsâ çınarın da külliye'nin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerekir.

Hamam. Cami ile türbenin batısında yer alan küçük boyutlu hamamın kare planlı sıcaklık bölümü kubbe ile örtülmüş, kubbeye geçiş tromplarla sağlanmıştır. Kubbede tepelik camlarının bulunmaması, mekânın bir fenerle aydınlatılması dikkat çekicidir. Dikdörtgen planlı ılıklik beşik tonozla örtülüdür. Camedân bölümü yenilenen hamamın su deposu ve külhanı doğu yönünde yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Aşıkpaşazâde, *Tarih*, s. 196, 199; a.e. (Atsız), s. 122-123, 231, 235; İbn Kemal, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, II, 92; Neşrî, *Cihannümâ* (Taeschner), I, 47-48, 51; a.e. (Unat), I, 170; Hoca Sâdeddin, *Tâcü't-tevârîh*, I, 23; II, 606; Âli, *Künhü'l-ahbâr*, İstanbul 1285, I, 49, 62, 64; Belfîğ, *Güldeste*, s. 220-221; R. Tschudi, *Das Vilâjet-nâme des Hâdschim Sultan*, Berlin 1914, s. 69; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 276; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsi I*, s. 22-29; Cevdet Türkay, *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cematlar*, İstanbul 1979, s. 373-374; S. Faroqî, *Der Bektaschi-Orden in Anatolien*, Wien 1981, s. 17; *Türkiyede Vakıf Abideler ve Eski Eserler*, Ankara 1986, IV, 24-28; Ahmet Yaşar Ocak, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Süfîlik: Kalenderîler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Ankara 1992, s. 87, 88-92; Hilmi Ziya [Ülken], "Anadolu Tarihinde Dini Rûhiyat Müşahedeleri: Geyikli Baba", *Mıhrab*, sy. 13-14, İstanbul 1340, s. 447; Ömer L. Barkan, "İstîlâ Devrinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler", *VD*, II (1942), s. 290; M. Köhbach, "Vom Asketen zum Glaubenskämpfer: Geyiklü Baba", *Osm.Ar.*, III (1982), s. 45-51.

 M. BAHA TANMAN

GEYLÂNÎ, Abdülkâdir (bk. ABDÜLKÂDİR-i GEYLÂNÎ).

GİFÂR (Benî Gıfâr)

(بنو غفار)

Adnânîler'e mensup
bir Arap kabilesi.

Kabilenin soyu Gıfâr b. Müleyl b. Damre b. Bekr b. Abdimenâf b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike (Amr) b. İlyâs b. Mudar b. Nizâr b. Mead yoluyla Adnân'a ulaşır. Benî Gıfâr Hicaz'da Mekke ile Medine arasında yaşardı. Hz. Peygamber'in annesi Âmine'nin kabrinin bulunduğu Ebvâ'ya 8 mil mesafedeki Veddân vadişiyle Bedir Kuyusu bunlara aitti.

Benî Gıfâr'ın İslâm öncesi tarihi hakkında yeterli bilgi yoktur. Yollarda yaptıkları soygunlarla meşhur olan kabile mensupları hacıların mallarını bile yağmalayıp alırlar ve haram aylarda da bu yağmacılıklarına devam ederlerdi.

Gıfâr kabilesinden Ebû Zer el-Gıfârî ilk müslümanlar arasında yer almış, ancak Mekke'de kalmayarak kabilesinin yanına dönmüş, Resûlullah Medine'ye hicret edinceye kadar kabilesi arasında kalarak Uhud veya Hendek Gazvesi'nden sonra Medine'ye gitmiştir.

Kabile Medine'ye yakın bir yerde ikamet ettiği için Hz. Peygamber'in müttefiki olmuş ve kabile mensuplarıyla, muhtemelen 2. yılda (624) Damre, Müdlic ve Cüheyne oğulları ile yapılan anlaşmaya benzer bir anlaşma yapılmıştır (Hamîdullah, *el-Veşâ'îku's-siyâsiyye*, s. 268). Resûl-i Ekrem ile Benî Gıfâr yardımlaşmak, birbirine destek olmak ve komşuluk haklarına riayet edip ihanet etmemek üzere anlaşmış, böylece kabile mensuplarının canları ve malları Allah ve Resûlü'nün teminatı altına alınmıştır. Müşrik olmalarına rağmen Benî Gıfâr ile yaptığı bu anlaşma sayesinde Hz. Peygamber Medine civarında taraftar bulmuş ve Medine'yi Mekke'den gelmesi muhtemel bir tehlikeye karşı emniyete almıştır. Resûl-i Ekrem, Gıfâr ve Damre oğulları ile anlaşma yaptıktan sonra sefer dolayısıyla Medine dışına çıktığı zaman Ebû Zer el-Gıfârî'yi Medine'de yerine vekil bırakmıştır. Gıfâr oğulları Hz. Peygamber ile yaptıkları bu anlaşmaya sadık kalmışlar, hatta Resûlullah Hudey-

biye Antlaşması için Medine'den ayrılıp Gıfârîlar'ın yurdundan geçerken İslâm ordusuna yiyecek vermişlerdir.

Benî Gıfâr 8 (629) yılında müslüman olmuş ve Mekke'nin fethine Hâlid b. Velîd kumandasında katılmıştır. Huneyn Gazvesi'nde de 400-1000 kişilik bir kuvvet Resûl-i Ekrem'in ordusunda yer almıştır. Yine 8 yılında Zâtüatlâh halkını cezalandırmak üzere gönderilen ordunun kumandanlığına da Gıfâr kabilesinden Kâ'b b. Umeyr tayin edilmiş, Benî Gıfâr müslüman olunca Büreyde b. Husayb Resûlullah tarafından zekât âmili olarak görevlendirilmiştir.

Hz. Peygamber Tebuk Gazvesi'ne çıkarken bütün kabilelerden olduğu gibi Gıfâr'dan da Medine'ye gönüllüler gelmiş, ancak binekleri olmadığından Resûl-i Ekrem'den binek istemişlerdi. Resûlullah onlara ilk anda binek temin edemediği için ağlamaya başlamışlar, bundan dolayı da kabileye "Benü'l-bekkâ" (çok ağlayanlar zümresi) adı verilmiştir. Daha sonra Hz. Peygamber onların binek ihtiyacını karşılamış ve gönüllüler Tebuk Gazvesi'ne katılmışlardır.

Hz. Peygamber'in, "Allah Gıfâr'a mağfiret etsin" (Buhârî, "İstisķâ", 2) şeklindeki duasına mazhar olan kabile mensupları onun vefatından sonra mürtedlere karşı yapılan savaşlarda İslâm ordusunda yer almışlar ve ardından gerçekleştirilen fetihlere de katılmışlardır. Mısır'ın fethinden (20/641) sonra Fustat'ta Benî Gıfâr mensuplarına bir mahalle ayrılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "İstisķâ", 2; İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 192, 281, 290, 341, 342, 344, 350-351, 407, 421, 448, 496, 518, 529; Belâzürî, *Ensâb*, I, 531; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), III, 64; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 186, 465; Sem'ânî, *Ensâb*, IX, 164-167; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, V, 365; Kal-kaşendî, *Nihâyetü'l-ereb*, Beyrut 1405/1984, s. 348; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, I, 295, 346, 458; V, 116; VII, 351; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, I, 102, 366, 466, 467; a.mlf., *el-Veşâ'îku's-siyâsiyye*, Beyrut 1403/1983, s. 268; Kehhâle, *Mu'cemü' kabâ'ilil-'Arab*, Beyrut 1980, III, 890; W. M. Watt, *Muhammad at Medina*, New York 1981, s. 66, 81-84, 86, 99, 237, 354, 367; Mustafa Fayda, *Allah'ın Kılıcı Halid b. Velid*, İstanbul 1990, s. 173; J. W. Fück, "Ghifâr", *El²* (İng.), II, 1072.

M. ALİ KAPAR

GILMAN (bk. GULÂM).